

Posudek oponenta bakalářské práce:

Helena Čistotová: „Ústřední role jídla v čínském starověku.“ Bakalářská práce, Ústav Dálného východu, Filozofická Fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2017.

Stravování a stolování v čínské kultuře je tématem encyklopedických rozměrů, které i po zúžení na čínský starověk představuje sousto výrazně přesahující možnosti bakalářské práce. Bakalantka se s ohledem na přístupnost písemných pramenů zaměřuje na období Válčících států a problematiku servíruje sekvenčně ve třech chodech, tj. typologie potravin, jejich příprava a jejich konzumace. V žádném z chodů se však neomezuje na mdlý výčet jednotlivin, naopak své pojednání náležitě dochucuje politicko-společenským kontextem a problém stolování nahlíží v sekulární, sakrální a symbolické rovině. Práce jako celek má logické členění, po obsahové stránce je vyvážená, je psána velmi pěkným kultivovaným jazykem a je prosta chyb či překlepů s minimem míst, které by bylo vhodné přeformulovat („komunikace se světem duchů předků a božstev byla výraznou součástí čínské stravovací kultury.“ s. 20) či lépe kontextualizovat (př. skok od *Zhouli* k západozhouským nápisům na bronzích, s. 40).

Pokud má práce nějaký nedostatek, pak jsou jím jistě překlady ukázkových pasáží, z nichž většina, přestože (a nebo možná právě proto, že) se opírá o překlady do angličtiny, vykazuje nepřesnosti – viz s. 25 (vypuštěno sloveso *shuai* 帥), s. 26 (chybná interpretace *geng shi* 羹食 „pokud se týká kaše a [vařených] obilnin“ a *wu deng* 無等, které je zde přísudkem), s. 30 (麋鹿魚為菹 doslova „z jelenů milu a ryb se dělá marináda“), s. 30 (*san ru yi* 三如一 „všechny tři [se smísí] v jedno“, *er* 餌 zde „koule“), s. 50 (v překladu je duplicitně věta „食居人之左, 羹居人之右“: „obilniny jsou od hosta nalevo, kaše napravo. Rýže je umístěna nalevo od masa a vývar napravo od něj.“; v citované textu také chybí znak *li* 禮) atd.

Namátková kontrola dále odhaluje, že některé úryvky jsou chybně identifikovány, př. ukázka z *Zhouli* na s. 38 nepochází z kapitoly *Qiuguan Sikou*, ale z kapitoly *Tianguan Zhongzai* (vedle toho byly v citovaném textu některé znaky „normalizovány“, pasáž „大羹肉汁也。不和無鹽梅也。“ citovaná na s. 27 nepochází ze spisu *Liji* samotného – to je mimochodem představeno jako *Zápisy o obřadech* (s. 13), nicméně později se o něm hovoří jako o *Knize obřadů* (s. 25, 30 a *passim*) – ale až z tangského komentáře *Liji zhengyi* 禮記正義, a to k oddílu *Liqi* 禮器, nikoliv *Jiaotesheng* (*Shisanjing zhushu* 十三經注疏, Beijing: Zhonghua Shuju, 1980, s. 1434). Správně tedy čteme jako metatext k větě „大羹不和“: “‘大羹’, 肉汁也。‘不和’, 無鹽梅也”, čili „Velká kaše“, tím se míní (也) masová omáčka, ‘se nedochucuje (huò 和[胡臥反])’, tím se míní, že neobsahuje sůl ani *Prunus mume*.” Místy chybí u názvů plodin znaky (s. 27), stejně tak by bylo vhodnější u některých plodin uvádět v čínštině jejich dobové názvy spíše než názvy moderní (s. 27), na jednom místě u citovaného textu chybí znaky úplně (s. 31), požívání lidského masa (s. 34) jistě není „*shi xiang ren* 食相人“.

Vedle těchto výtek je třeba konstatovat, že práce je kvalitně zpracována, a má potenciál sloužit jako dobrý úvod do problematiky jídla a stolování ve staré Číně. Z tohoto pohledu je politováníhodné, že v práci není zevrubněji pojednáno o pramenech pro studium představované problematiky. Překvapí například, že v práci není nikde zmíněn spis *Yili* 儀禮, z jehož popisů je průběh rituálu obětí předkům rekonstruován. Toto je snad možné přičíst na vrub sekundární literatuře, která se omezuje, vyjma titulu *Zhongguo wenhua: yinshi* 中国文化: 饮食 (2014),

výhradně na práce v západních jazycích. Je navíc otázkou, nakolik vhodnou literaturou pro bakalářskou práci výše uvedená populárně naučná publikace, publikovaná jako součást osvětové edice „Čínská kultura“ a přeložená mj. do angličtiny, perštiny a turečtiny, je (ponechme stranou, že je práce je v seznamu literatury uvedena s anglickým názvem nakladatelství China Intercontinental Press namísto čínského Wuzhou Chuanbo Chubanshe 五洲传播出版社). Přitom pokud budeme považovat klasické pojednání od Lin Naishena 林乃燊 *Zhongguo gudai yinshi wenhua* 中国古代饮食文化 (Beijing: Zhonggong Zhongyang Dangxiao Chubanshe, 1991, 2. vyd. Shangwu Yinshuguan, 1997) za zastaralé, voluminozní *Zhongguo yin shi shi* 中国饮食史, sv. 2 (Beijing: Hua Xia Chubanshe, 1999) již poskytuje množství aktuálních poznatků.

Přesto tyto výtky práci považuji za zdařilou, doporučuji ji k obhajobě a s ohledem na výše uvedené nedostatky navrhuji hodnocení *výborně až velmi dobře*.

Otázky do diskuze:

1. V úvodu práce se hovoří o faktorech kulturního prostředí a dostupnosti potravin. Hraje během období Válčících států strava nějakou úlohu ve formování identity jednotlivých států či ve formování jednotící kulturní identity států z Centrální planiny? Zachycují prameny nějakým způsobem rozdíly kultury stravování zapříčiněné geografickou polohou?

2. Teoreticky se práce opírá o antropologickou literaturu, která vychází především z terénních výzkumů, avšak v pojednání o čínském starověku staví často na institucionální perspektivě idealizujících mimočasových spisů *Zhouli* a *Liji*. Jaká úskalí vidíte v tomto přístupu, a z jakých jiných pramenů (písemných či archeologických) by bylo možné pro danou problematiku čerpat?

V Berlíně dne 4. 9. 2017

Mgr. Ondřej Škrabal